

Nr 182.

Av herr **von Stockenström**, *angående höjning av anslaget till centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet.*

I 1935 års statsverksproposition, nionde huvudtiteln, anser departementschefen å sid. 48 sig »icke kunna biträda styrelsens för centralanstalten förslag om anslag till avlönande av viss personal för den vid anstaltens jordbruksavdelning bedrivna med enskilda bidrag hittills bekostade utvidgade försöksverksamheten». Till denna uppfattning föranledes departementschefen av dels samma skäl som statskontoret anfört, när det »förklarat sig hysa en viss tvekan om lämpligheten att i nuvarande budgetära läge tillmötesgå framställningen i fråga, helst som Kungl. Maj:t i samband med att tillstånd på sin tid lämnades styrelsen att mottaga omförmälda donationsmedel uppställde det villkoret, att mottagandet ej finge medföra ekonomiska förpliktelser för statsverket», och dels därav »att den utredning rörande försöksverksamheten på bland annat växtodlingens område, som verkställets av särskilt tillkallade utredningsmän och vars resultat föreligger i ett den 16 december 1933 avgivet betänkande (stat. off. utr. 1934:4), ännu icke blivit föremål för statsmakternas slutliga prövning».

Genom kungl. brev den 12 november 1919 erhöll styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet nådigt tillstånd att mottaga dels ett årligt belopp av 85,000 kronor under åren 1920—1924, dels även ett engångsanslag av 10,000 kronor för en utvidgad försöksverksamhet vid anstaltens jordbruksavdelning, främst avseende en kraftigare utveckling å de lokala gödslingsförsökens område samt dessutom försök och undersökningar rörande ogräsets bekämpande och kalkbehovet inom landets olika delar. Dessa medel ställdes genom skriftlig utfästelse den 11 september 1919 till styrelsens förfogande av ett konsortium, kallat Ager, vilket bildats av vissa gödselmedelsfirmor och ett antal utsädes- och kalkfirmor. Förslag till inkomst- och utgiftsstat för användningen av de sålunda erhållna medlen skulle dessutom årligen för fastställelse föreläggas Kungl. Maj:t.

Det visade sig sedermera, att de under den första 5-årsperioden till förfogande ställda medlen ej till fullo behövde tagas i anspråk för försöksverksamhetens bedrivande. Det sålunda uppkomna överskottet fonderades, och denna fond uppgick vid utgången av räkenskapsåret 1924—1925 till 196,656 kronor och 61 öre. Vidare fortsatte konsortiet Ager att även efter 5-årsperiodens utgång lämna årliga bidrag. Dessa bidrag ha emellertid år för år minskats och ha under de senaste åren utgått med endast 16,000 kronor om året. För att täcka de med försöksverksamheten förenade kostnaderna ha därför

de fonderade medlen i allt större utsträckning måst tagas i anspråk. I och med utgången av innevarande räkenskapsår äro de fonderade medlen förbrukade.

Genom Agerdonationen fick centralanstaltens jordbruksavdelning möjlighet att mera aktivt deltaga i den lokala gödslingsförsöksverksamheten, och utan tvekan kan man därför påstå, att det varit Agerdonationens förtjänst att jordbruksavdelningen kunnat föra fram denna verksamhet till dess nuvarande omfattning och försökstekniskt sett höga ståndpunkt. Att härigenom det svenska jordbruket gjort stora ekonomiska vinster är otvivelaktigt. Jordbruksavdelningens deltagande i den lokala försöksverksamheten har för avdelningen öppnat rikliga försökstillfällen, och till avdelningen har samlats ett enastående rikt försöksmaterial, vars bearbetning i sin tur givit upphov till betydelsefulla forsknings- och försöksserier.

Centralanstaltens jordbruksavdelnings försöksverksamhet består nu till mycket stor del av ett ömsesidigt givande *samarbete med hushållningssällskapen*, vilket har till uppgift att hjälpa dessa att giva jordbruket direkt tillämpningsbar vägledning rörande sådana åtgärder som gödning, sortval, ogräsbekämpande o. s. v. Det är ingen tillfällighet, att gödslingsfrågan spelar en förhärskande roll, ty det finnes ingen annan institution för utredande av växternas näringsfrågor än just den, som byggts upp av centralanstalten och hushållningssällskapen i samarbete. Det vore ett lika stort misstag att tro, att hushållningssällskapen ensamma kunna lösa praktikens gödslingsfrågor, som att tro, att centralanstalten ensam kan göra det. Ett ännu mera utvidgat samarbete är tvärtom nödvändigt. Hushållningssällskapens konsulenter skulle dessutom numera icke hinna med det arbete, som ett ensamt övertagande av försöksverksamheten skulle medföra, så upptagna av andra uppgifter som de äro.

Försöksverksamheten har bland annat haft till följd, att gödningen ute på gårdarna alltmera kunnat rationaliseras. Där man förut slentrianmässigt gödslat efter gammalt recept har försöksverksamheten ofta visat, att man gödslat i hög grad oekonomiskt. Verksamheten har icke så mycket haft till följd en ökad konstgödselanvändning som fastmera att konstgödseln numera bättre fördelas efter jordarnas verkliga näringsbehov. I detta hänseende återstår emellertid ännu ofantligt mycket att göra, innan landets jordbrukare använda konstgödseln på ett riktigt sätt. Genom sakliga sammanställningar av försöken kontrollerar centralanstalten att jordbrukarna icke schematiskt använda det ena eller andra gödselmedlet, även där det ej lönar sig, eller att de ej använda för höga konstgödselgivor. Sexårsöversikten i jordbruksavdelningens senaste årsberättelse visar, att centralanstalten i detta hänseende måste gå rätt hårdhänt fram mot konstgödsselfirmornas intressen för ökad avsättning. Detta kan möjligen vara en av anledningarna till de minskade anslagen till den lokala försöksverksamheten från konstgödsselfirmorna.

I Kungl. Maj:ts proposition till 1931 års riksdag angående den högre lantbruksundervisningens ordnande m. m., nr 143, föreslås, att vid den omorganiserade centralanstalten jordbruksavdelningens verksamhet skall upprätthållas

uti i huvudsak samma omfattning som betingas av dess dåvarande anslag från såväl staten som enskilt håll. Denna uppfattning lämnades av riksdagen utan erinran. Vidare framgår det av den utredning rörande försöksverksamheten på bland annat växtodlingens område, som verkställets av särskilt tillkallade utredningsmän och vars resultat föreligger i ett den 16 december 1933 avgivet betänkande (stat. off. utr. 1934:4), att den med dessa medel bedrivna försöksverksamheten av utredningsmännen förutsättes skola fortsätta i minst samma omfattning som för närvarande. Det förefaller därför oklokt att nu, innan den ifrågasatta omorganisationen av den statliga försöksverksamheten blivit föremål för statsmakternas slutliga prövning, låta den försöksorganisation, som finnes, sönderfalla och omintetgöra samarbetet mellan hushållningssällskapen och centralanstalten för att sannolikt efter några år återupptagas i utökad omfattning.

Vid donationsmedlens mottagande år 1919 uppställdes, som omnämnts, det villkoret, att mottagandet ej finge medföra ekonomiska förpliktelser för statsverket. Detta Kungl. Maj:ts villkor för medlens mottagande kan emellertid icke gärna betyda, att Kungl. Maj:t avsett att motsätta sig varje ökning av anslagen till försöksverksamheten, oavsett den ökade betydelsen av denna verksamhet och oavsett de ökade kostnader den måste draga, utan endast att gardera sig mot den plötsliga ansvällning av budgeten, som ett direkt övertagande av en verksamhet, uppbyggd på ett årsanslag av 85,000 kronor, skulle innebära.

Då, som tidigare framhållits, de fonderade medlen äro slut i och med utgången av räkenskapsåret 1934/1935, och då större tillskott från enskilt håll till sagda verksamhet än det under de senaste åren erhållna, eller 16,000 kronor, icke är att påräkna för räkenskapsåret 1935/1936, uppstår för upprätthållandet av samarbetet mellan hushållningssällskapen och centralanstalten en beräknad brist på *11,500 kronor*.

Jag finner det därför angeläget att riksdagen beslutar att i enlighet med styrelsens för centralanstalten till Kungl. Maj:t gjorda hemställan anvisa ett belopp av 11,500 kronor för täckande av denna brist. Detta belopp torde böra belasta posten avlöningar till icke ordinarie befattningshavare vid centralanstalten, varigenom denna post komme att höjas från av Kungl. Maj:t föreslagna 147,600 kronor till 159,100 kronor.

På grund av det ovan anförda får jag sålunda hemställa,

att riksdagen måtte besluta att för avlöningar för icke ordinarie befattningshavare vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet för budgetåret 1935/1936 anvisa ett med *11,500 kronor* förhöjt förslagsanslag för möjliggörandet av ett uppehållande i sin nuvarande omfattning av den genom samarbete mellan hushållningssällskapen och centralanstaltens jordbruksavdelning bedrivna försöksverksamheten, till dess att den utredning rörande försöksverksamheten på bland annat växtodlingens område, som verkställets av

särskilt tillkallade utredningsmän, blivit föremål för statsmakternas slutliga prövning.

Stockholm den 23 januari 1935.

B. v. Stockenström.